

Vägen till Betlehem:

En ideologisk markering

AV JOHAN CRONEMAN

DET MEST FÖRVÄNANSVÄRDA med Catherine Hardwicke's film *Vägen till Betlehem*, om Jesus födelse, är nog just det faktum att den är så förvånansvärt traditionellt berättad. Hon håller sig strikt till urkunderna, Matteus- och Lukasevangelierna, hon har inte tagit sig några som helst egna konstnärliga friheter, och hon har inte lämnat över något till betraktarens egen fantasi (Catherine Hardwicke's två tidigare filmer är *Tretton* och *Lord of Dogtown*, två andra berättelser om tonåringar).

Vägen till Betlehem går istället från ett kristet a till ö, de flesta av oss minns givetvis historien sedan tidiga skolår, några av oss från söndagsskolor och konfirmerationer. Och om inte, som sagt, så får vi den alltså här igen. Precis så som vi fick den berättad första gången.

”Och så hände sig vid den tiden att från kejsar Augustus utgick ett påbud att hela världen skall skattskrivas”.

Denna mycket berömda mening inleder Lukasevangeliets andra kapitel, det blir också inledningen till Josefs och Marias resa mot Betlehem. Catherine Hardwicke låter oss

dessförinnan möta den mycket unga Maria (tonåring), trolovad med den betydligt äldre Josef, inte helt enligt hennes egna önskemål – familjen är fattig, tyngda av den ockuperande romerska maktens skatter, Marias far måste försöka trygga både Marias och den övriga familjens försörjning. Maria hade kanske som så många andra i hennes ålder istället drömt om att gifta sig av helt andra skäl, kärlek till exempel. Det är en historia som definitivt bottenar även i vår tid.

Det gör också det faktum att ingenting blir som man tror. Jungfrun Maria får nu besök av ängeln Gabriel, han berättar att hon blivit utvald av Gud att bära och föda Guds son, hon accepterar, om än tveksamt: ”Huru skall detta ske? Jag vet ju icke av någon man?”

Ängeln svarade och sade till henne: 'Helig ande skall komma över dig, och kraft från den högste skall över-skygga dig.'”

Catherine Hardwicke uppehåller sig, sin vana trogen, lite extra kring just denna tonårsproblematik; ung flicka blir gravid, alla blir förfärade, vanära över familjen, över byn – Maria riskerar att stenas om hon inte kan komma upp med en lämplig förklaring. Hon räddas av Josef.

Berättelsen om de tre vise männen är den enda där Catherine Hardwicke har tagit ut svängarna en smula, de är lite nördiga, lite grälsjuka, lite lätt komiska. Det är ett lite märkligt val.

Inte helt olika de tre vise männen (och andra) i en helt annan film, *Life of Brian*. Jag är också en smula oroad över att just Monty Python-filmen *Life of Brian* satt väldigt djupa spår i många av oss så fort vi närmar oss den mer traditionella Jesus-filmen. Monty Pythons version höll sig märkligt nog också nära den traditionella berättelsen som vi lärt känna på film och tv, de vred betydligt mindre på den än man kan tro, däremot fyllde man den med en helt annan textmassa. Catherine Hardwicke hamnar i en filmberättelse som närmast är en religiös genre - och där händer väldigt lite utan ett mycket personligt tillägg. Ibland faktiskt ingenting alls.

Bibeln är hennes manus, och jag tror man får det man letar efter, om man letar efter just snygga bibelcitater. Hon tolkar absolut ingenting. Det innebär tyvärr också att det inte finns något skådespelarutrymme för tolkningar, det blir torftigt på ett sätt vi inte riktigt förväntat oss.

Märkligt nog blir det ändå aldrig helt ointressant.

”I JUST DET SISTNÄMNDNA LIGGER DET KANSKE OCKSÅ EN POLITISK PROCESS OCH GROR – VARFÖR DEN HÄR FILMEN, DEN HÄR BERÄTTELSEN, DEN HÄR TRADITIONEN, JUST NU?”

Nu får nämligen även han besök av ängeln Gabriel, han får en bra förklaring, som också han accepterar. Utan tvekan.

Ett halvår tidigare har Marias släkting i Nasaret, Elisabet, och hennes man Sakarias, fått ett liknande besök. Elisabet blir också uppfylld av helig ande och gravid. Maria far och hälsar på dem, bara Elisabet och Sakarias kan förstå Marias situation. (Elisabet föder senare pojken Johannes – som vuxen känd som profeten Johannes Döparen).

Det här är ett av filmens bästa spår, tyvärr sopar man igen det alltför snabbt. Marias och Elisabets sammanflätade historia, deras förutbestämda öde, kunde ha blivit filmens viktigaste bärande vägg, nu blir det tyvärr bara ännu en relativt tunn tablå.

I Jerusalem följer vi parallellt ett visst politiskt ränksmideri, kung Herodes vill till varje pris klamra sig fast vid makten, ryktet om att en mäktig konung, judarnas konung, vid denna tidpunkt skall födas i Betlehem gör honom både rasande och rastlös; han ger order om en omfattande massaker, alla barn i Betlehem under två år dödas brutalt av Herodes soldater - då är Josef, Maria och Jesus redan på väg till Egypten, och återvänder inte hemåt förrän många år senare, när de nås av beskedet om kung Herodes fränfalle.

En tredje berättelse gör filmen komplett: De tre vise männen har tytt stjärnorna, och förstätt förebudet. De beger sig nu ut på den långa resan från Babylonien, mot platsen för Jesus födelse, den sista biten ledsagade av den stjärna som lyser upp det enkla stall där Guds son föds.

Det är givetvis en berättelse som alltid sätter igång processer och tankar, inte bara om tro och vetande, utan om liv och död, politik, moral, val, personlig frihet och/eller religiös plikt. Det är en berättelse om mycket av det mest fundamentala.

I just det sistnämnda ligger det kanske också en politisk process och gror – varför den här filmen, den här berättelsen, den här traditionen, just nu? Jag tror inte att den kommersiella kopplingen till julen är den naturliga förklaringen, det verkar mer politiskt än så. Så mycket, under så lång tid, har även i väst fokuserats på andra religioner, andra utövare, andra kyrkor, andra profeter. Våra egna berättelser har inte berättats på länge. Det är som om den kristna fundamentalismen har bestämt sig för att så sakteliga, och mycket försiktigt, börja röra på sig, även i de kretsar de inte vanligen hemsöker. Det är precis som om man är ute efter att just stärka grunden, återvända till urkunderna, påminna oss om våra kulturella och religiösa bakgrunder.

Vägen till Betlehem är åtminstone ett tecken på att något sker i den här riktningen, jag tror att det kommer fler, starkare och betydligt mer argumenterande filmer inom kort, fler bibliska berättelser med starkare kristen grundsyn.

Propagandakrig? Nja, inte riktigt, ännu, men nog är en film som *Vägen till Betlehem* en rätt tydlig ideologisk markering – vad nu än Catherine Hardwicke faktiskt själv säger. Hollywood har alltid varit duktiga på ideologisk elementa, och jag tror att man utan besvär även kommer att låna ut sig till den här framtidsstriden.